

9.nodevums

Atbalsta sistēmas un pakalpojumu pieejamības izvērtējuma bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku un viņu ģimenēm rezultāti

Saskaņā ar Bērnu aizsardzības centra un SIA "Projektu un kvalitātes vadība" 2024. gada 8. jūlijā noslēgto līgumu Nr. 4.2-4/81 par atbalsta sistēmas un pakalpojumu pieejamības izvērtējumu bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku un viņu ģimenēm

Eiropas Sociālā fonda Plus līdzfinansētā projekta Nr. 4.3.6.5/1/24/I/001 "Atbalsta pasākumi bērniem ar uzvedības un atkarību problēmām un to ģimenēm" ietvaros

Pasūtītājs: Bērnu aizsardzības centrs

Izpildītājs: SIA "Projektu un kvalitātes vadība"

2026. gada 16. jūnijs

Mērķis un uzdevumi

- **Tiešā mērķgrupa** – bērni ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku un viņu likumiskie pārstāvji.
- **Mērķis** – atbalsta sistēmas un pakalpojumu pieejamības un sabiedriskās domas izpēte, izvērtēšana un priekšlikumu izstrāde atbalsta sistēmas un pakalpojumu attīstībai bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku un viņu ģimenēm Latvijā.
- **Uzdevumi:**
 - Atbalsta sistēmas un pakalpojumu izpēte tiešajai mērķgrupai, tai skaitā:
 - Latvijā un ārvalstīs (Īrijā, Norvēģijā, Lielbritānijā, Kanādā, Nīderlandē) pieejamo agrīnu risku novērtēšanas sistēmu, t.sk. rīku, izpēte;
 - Latvijā un ārvalstīs (Īrijā, Kanādā, Anglijā) pieejamā atbalsta un pakalpojumu izpēte;
 - Sabiedriskās domas izpēte, tai skaitā:
 - par tiešās mērķa grupas viedokli par viņu vajadzībām, esošajiem un nepieciešamajiem pakalpojumiem un atbalstu uzvedības vai atkarību problēmu risināšanā;
 - par esošo un nepieciešamo atbalstu un pakalpojumiem bērnu uzvedības un atkarības problēmu risināšanā pakalpojuma sniedzēju skatījumā;
 - par bērnu ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku un viņu ģimeņu vajadzībām un atbalstu uzvedības vai atkarību problēmu risināšanā sabiedrības skatījumā;
 - par izglītības iestāžu un darba devēju iespējām un vēlmi iesaistīties atbalsta pasākumu sniegšanā bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām;
 - Atbalsta sistēmas un pakalpojumu tiešajai mērķgrupai izvērtēšana un priekšlikumu sniegšana.

Metodoloģija – objektīvās informācijas apkopojums

- **Tiešsaistē un literatūrā pieejamie datu avoti:**

- Latvijas tiesiskais regulējums, kas nosaka sociālo pakalpojumu saņemšanu un agrīnu risku novērtēšanas sistēmu darbību un rīku izmantošanu;
- Ārvalstu tiesiskais regulējums, kas nosaka agrīnu risku novērtēšanas sistēmu darbību un rīku izmantošanu;
- Agrīnu risku novērtēšanas sistēmu metodiskie materiāli un rokasgrāmatas;
- Zinātniskie un politikas dokumenti, kas aplūko agrīnu risku novērtēšanas sistēmu efektivitāti dažādos kontekstos;
- Tiešsaistē pieejamā informācija un dokumenti.

- **Konsultācijas un intervijas ar agrīnu risku novērtēšanas ekspertiem (rīku izstrādātājiem un izmantotājiem):**

- Fonda “PLECS” speciālistiem;
- Valsts probācijas dienesta Resocializācijas departamenta ekspertu un Uzraudzības, piespiedu un sabiedriskā darba nodaļas ekspertu;
- Biedrības “Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācija” programmas “Bērnam drošs un draudzīgs bērnudārzs” speciālistiem;
- Rīgas Bērnu, jauniešu un ģimeņu sociālā atbalsta centra speciālistiem;
- Rīgas valstspilsētas Labklājības departamenta speciālistiem.

- **Pašvaldību pārstāvju, kā arī pakalpojumu organizatoru un sniedzēju tiešsaistes anketēšana;**

- **Informācijas precizēšana ar pakalpojumu pasūtītājiem, organizatoriem un sniedzējiem telefoniski un sarakstes veidā.**

Metodoloģija – subjektīvās informācijas apkopojums

- **Padziļinātās daļēji strukturētās intervijas ar:**

- 30 bērnu ar atkarību vai uzvedības problēmām un 1 pieaugušo par viņa bērnības periodu;
- 30 bērnu likumiskajiem pārstāvjiem (pārsvarā bioloģiskajiem vecākiem);
- 8 speciālistiem (pakalpojumu sniedzējiem un organizatoriem);
- 8 izglītības iestāžu pārstāvjiem;
- 3 darba devēju pārstāvjiem;
- 2 jaunatnes lietu speciālistiem pašvaldībās.

- **Aptaujas ar:**

- 1014 Latvijas iedzīvotājiem vecumā no 18 līdz 74 gadiem (klātienēs aptauja dzīvesvietās);
- 601 izglītības iestāžu pārstāvi no 350 iestādēm (galvenokārt telefonintervijas, kā arī atsevišķas pašreizpildes aptaujas tiešsaistē), tai skaitā, 301 iestādes vadītāju un 300 citiem darbiniekiem;
- 303 pakalpojumu sniedzējiem (galvenokārt telefonintervijas, kā arī atsevišķas pašreizpildes aptaujas tiešsaistē);
- 333 darba devējiem (tiešsaistes pašreizpildes aptaujas), tai skaitā, 217 tādiem, kas norādīja, ka iepriekš nodarbinājuši bērnus, un 15 tādiem, kas norādīja, ka iepriekš nodarbinājuši bērnus ar uzvedības vai atkarību problēmām.

Sabiedrības skatījums uz problēmu

Apgalvojumi par iespējamajiem cēloņiem bērnu un pusaudžu uzvedības vai atkarību problēmām

Atšķirīgi sabiedrības grupu skatījumi uz problēmas cēloņiem:

- Slimība, kas netiek ārstēta

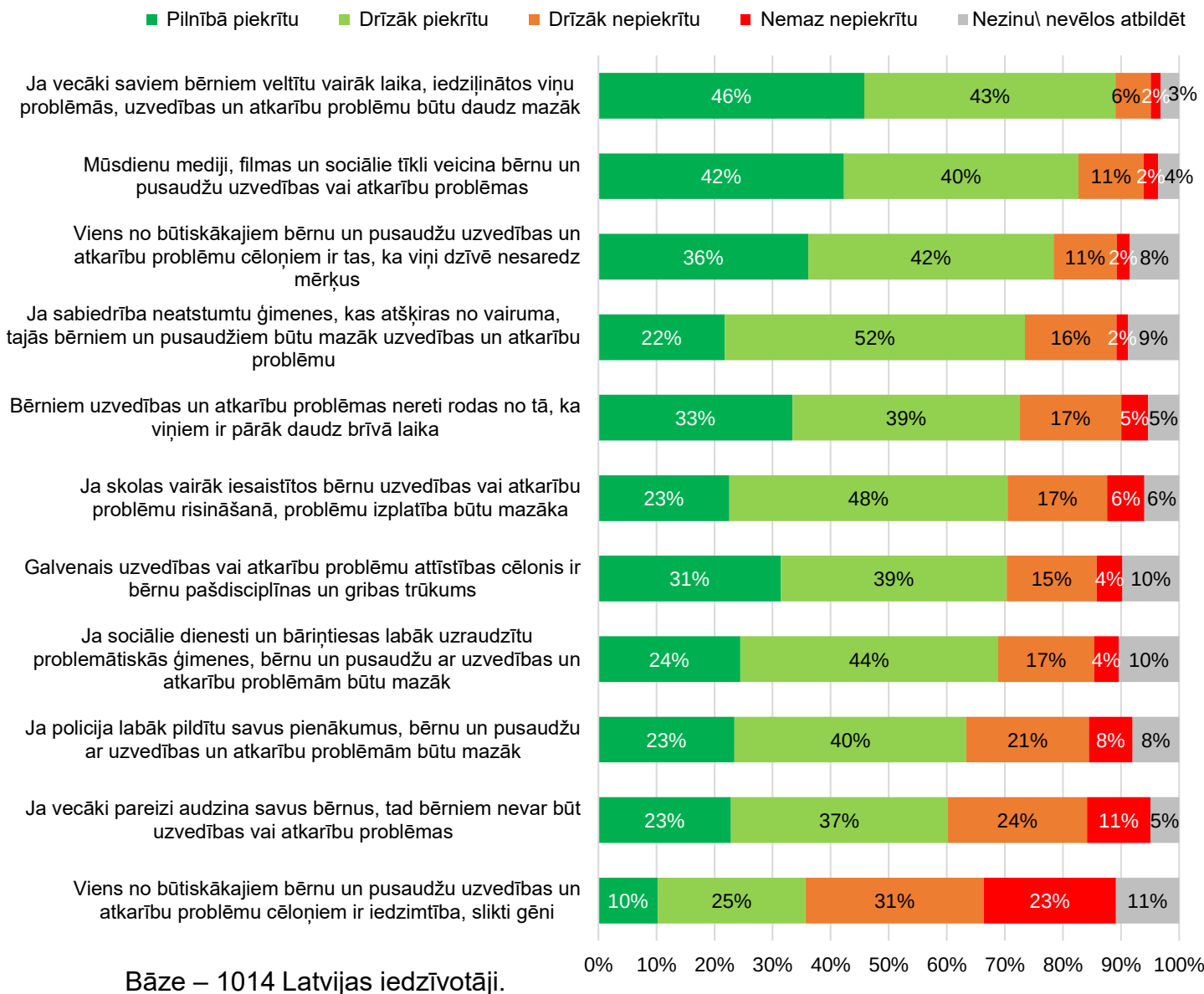
Problēmu galvenie cēloņi ir slikti gēni, nepareiza audzināšana, kā arī sabiedrības institūciju nespēja atrisināt problēmu. Tiem, kas šādi uzskata, raksturīgi domāt, ka problēma sabiedrības mērogā nav nozīmīga un viņi uz to raugās drīzāk kā uz sociālu fenomenu, ne individuālu parādību (valsts un pašvaldību institūcijām ar problēmu jātiek galā; bērnu individuālajās problēmās viņi neiedziļinās).

- Nespēja atrast dzīvē ceļu

Uzvedības un atkarību problēmas ir relatīvi nozīmīgas problēmas sabiedrības mērogā, bet problēmu cēloņi galvenokārt meklējami individuālā līmenī – bērni neredz mērķus, viņiem pietrūkst pašdisciplīnas, ir daudz brīvā laika un viņus spēcīgi ietekmē mediji, filmas un sociālie tīkli.

- Uzmanības trūkums

Vecāki nevelta saviem bērniem pietiekamu laiku un neiedziļinās viņu problēmās, kā arī sabiedrība atstumj ģimenes, kas atšķiras no vairuma, bet institūcijas pietiekami nepalīdz problēmu risināšanā. Šis uzskatu kopums raksturīgs tiem, kas pazīst kādu no tiešās mērķgrupas un kuri ir informēti par pētāmajām problēmām.

Sabiedrības, darba devēju un izglītības iestāžu iesaiste

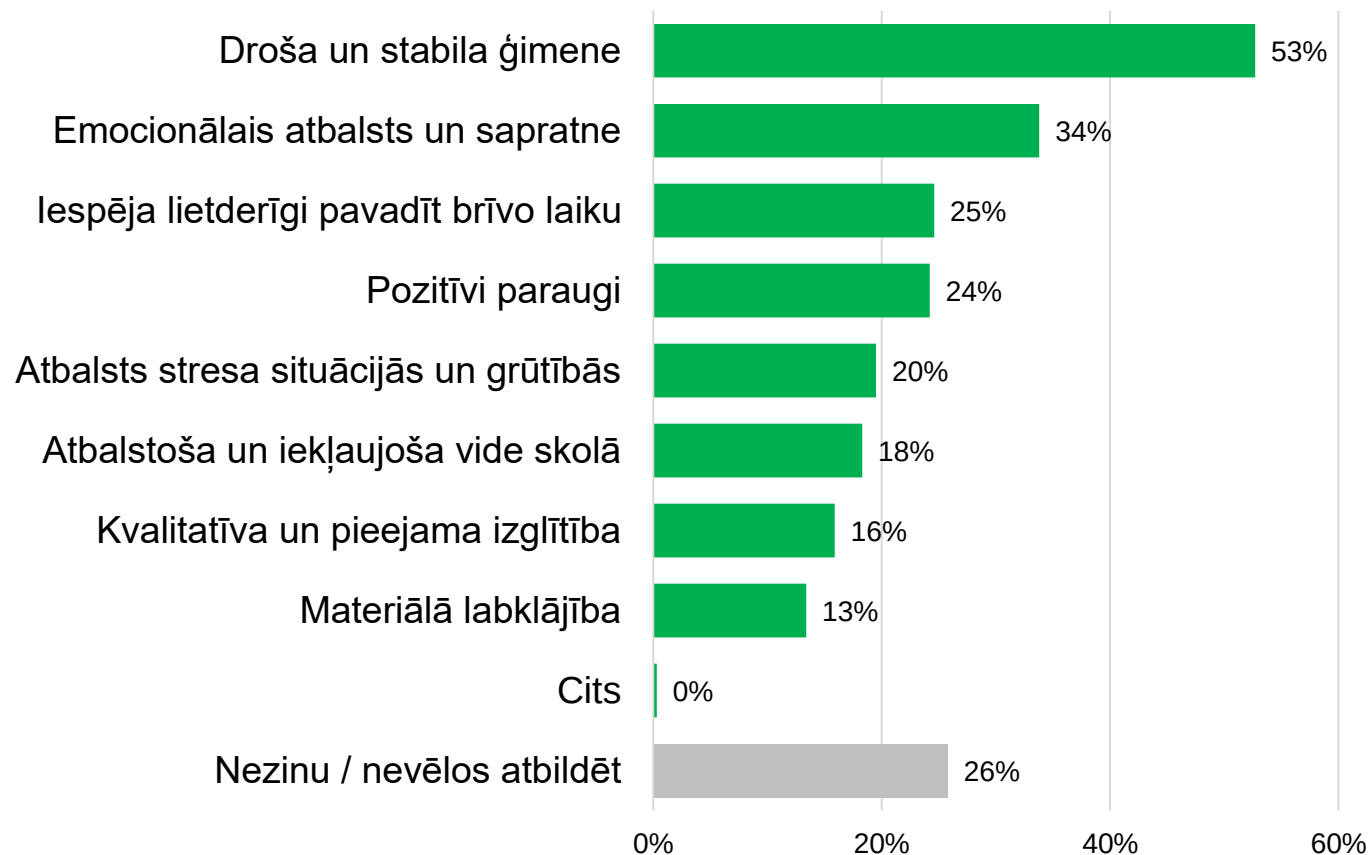
- Aptuveni 5% iedzīvotāju jau ir snieguši palīdzību tiešās mērķgrupas bērniem un ģimenēm. Vēl ap 20% teorētiski pieļauj šādu iespēju. Visbiežāk tā ir ikdienas palīdzība radnieku, draugu, kaimiņu bērniem vai ģimenēm.
- No darba devējiem, kas norādījuši, ka jebkad uzņēmumā nodarbinājuši bērnus, 7% saka, ka viņu vidū bijuši tiešās mērķgrupas bērni (parasti savi vai radnieku bērni). Tikai puse no šiem darba devējiem norāda, ka būtu gatavi tiešās mērķgrupas bērnus nodarbināt arī turpmāk.
- Bērnu iesaistei darba tirgū svarīgi ir interesanti uzdevumi, konkurētspējīgs atalgojums un atbalstoša darba vide. Darba devēju motivāciju pieņemt tiešās mērķgrupas bērnus varētu veicināt:
 - ja aktīvajos nodarbinātības pasākumos šī mērķgrupa tiktu izvirzīta kā prioritāra;
 - ja šīs mērķgrupas nodarbināšana tiktu papildus atbalstīta gan finansiāli, gan piedāvājot speciālistus, kas ar šo mērķgrupu prot strādāt.
- Izglītības iestāžu darbinieki vairumā gadījumu uzskata, ka optimālākā mācību forma mērķgrupas bērniem būtu klātie. Tomēr tiek uzsvērts, ka katrs bērns ir individuāls.
- Pētījumā konstatētas gan situācijas, kad izglītības iestādes mērķgrupas problēmas risina, gan tādas, kad tās rada papildus problēmas.
- Izglītības iestāžu plašāka iesaiste ir atkarīga no atbalsta personāla pieejamības. Tomēr arī pozitīvs mikroklimats, kur gan pedagogi, gan bērni jūtas novērtēti, uzlabo viņu motivāciju.

Bērnu vajadzības

- Pozitīva, saprotoša, pieņemoša vide:
 - Normāla ģimene un drošas mājas
 - Draugu kompānija (kā alternatīva);
- Piemērs, kam līdzināties, ko atdarināt;
- Jēgpilna brīvā laika nodarbošanās;
- Izglītība un darbs;
- Kustības un telpa;
- Veselība.

Neapmierinātas bērnu vajadzības var veicināt dažādu uzvedības un atkarību problēmu veidošanos

Mēdz uzskatīt, ka uzvedības un atkarību problēmas rodas tad, ja nav apmierinātas kādas būtiskas vajadzības. Kādas bērnu un pusaudžu vajadzības, Jūsaprāt, nepieciešams apmierināt vispirmām kārtām, lai neveidotos uzvedības un atkarību problēmas?

Bāze – 1014 Latvijas iedzīvotāji. Ne vairāk kā trīs atbildes vienam respondentam.

Bērnu problēmas

Uzvedības problēmas:

- Grūtības kontrolēt emocijas;
- Vardarbība;
- Paškaitējums;
- Neiziešana no istabas un sociālā izolācija;
- Nevēlēšanās mācīties un mācību grūtības;
- Izglītības iestādes neapmeklēšana;
- Klaiņošana;
- Likumpārkāpumi.

Atkarības problēmas:

- Smēķēšana;
- Alkohols;
- Narkotiskās vielas;
- Procesu atkarības.

Pētījumā analizētie Latvijas ARN rīki

1. Bērna novērojuma un riska izvērtējuma metodika e-vidē “Bērna labsajūtas mērījums”;
2. Bērnu agrīnas attīstības skrīninga instrumentu komplekts BAASIK;
3. Skolēnu emocionālo un uzvedības grūtību monitoringa un atbalsta rīks EMU: Skola;
4. ARN rīks “Bērnu un pusaudžu vajadzības un resursi”;
5. NEET jaunieša profilēšanas sākotnējās un padziļinātās izvērtēšanas rīks.

Latvijas ARN rīki - atziņas

Galvenie ieguvumi

- Iespēja veikt atkārtotus novērtējumus un sekot bērna situācijas dinamikai;
- Iespēja vērtēt ne tikai riskus, bet arī sniegtā atbalsta efektivitāti;
- Dažādu informācijas avotu integrēšana, iesaistot bērnu, vecākus un speciālistus;
- Rīku pielāgošana konkrētām mērķa grupām, valodām un situācijām;
- Bērna resursu un stipro pušu apzināšana, ne tikai problēmu identificēšana.

Esošie ierobežojumi

- ARN apakšsistēmas nav pietiekami savstarpēji integrētas;
- Trūkst vienotu datu apmaiņas un informācijas aprites principu;
- Sadarbība starp institūcijām ne vienmēr ir strukturēta;
- Uzkrāto datu analīzes iespējas netiek pilnvērtīgi izmantotas; novērtēšanas process var būt laikietilpīgs.

Nepieciešama sistemātiska datu uzkrāšana, ARN rīku papildināšana ar intervences un rezultātu izsekošanas iespējām, piekļuve strukturētiem un anonimizētiem datiem, kā arī skaidras vadlīnijas rezultātu interpretācijai un turpmākai rīcībai.

Pētījumā analizētie ārvalstu ARN rīki

1. Meitheal agrīnās intervences modelis Īrijā (Meitheal).
2. Labāka starpdisciplināra pieeja Norvēģijā (Bedre Tverrfaglig Innsats, BTI).
3. Kopējā bērnu un jauniešu novērtēšanas sistēma Lielbritānijā (Common Assessment Framework for children and young people, CAF).
4. Labklājības un Resiliences ietvars Kanādā (The Well-Being and Resiliency Framework, LII).
5. Kopīga bērnu un ģimeņu vajadzību novērtējuma metodika Nīderlandē (Gezamenlijk Inschatten van Zorgbehoeften, GIZ).

Ārvalstu ARN rīki - atziņas

- Ārvalstu ARN sistēmas un rīki izceļas ar strukturētu un sistemātisku pieeju risku identificēšanai un pārvaldībai.
- Starptautiskajā praksē plaši tiek izmantoti standartizēti novērtēšanas rīki, kas ir aprobēti dažādās valstīs un kultūru kontekstos. Šo rīku galvenā priekšrocība ir to pierādītā validitāte un uzticamība, kā arī iespēja salīdzināt rezultātus starp dažādām populācijām un laika periodiem.
- Ārvalstu praksē īpaši izceļas integrētās pieejas, kas apvieno vairākus novērtēšanas rīkus, lai iegūtu visaptverošu priekšstatu par bērnu vai jauniešu situāciju.
- Ārvalstu ARN sistēmās starpiestāžu sadarbība ir strukturēta un mērķtiecīga.
- Ārvalstu ARN sistēmās vecāki un ģimene tiek uzskatīta ne tikai par informācijas avotu, bet par būtisku partneri problēmu risināšanā.
- Ārvalstu ARN sistēmās un rīkos liela uzmanība tiek pievērsta monitoringam un rezultātu izvērtēšanai.

ARN rīki - rekomendācijas

1. Vienota pārvaldība

Izveidot kopīgu ARN sistēmas pārvaldību, normatīvo ietvaru un vienotu pieeju visā valstī.

2. Sadarbība un dati

Definēt iesaistīto pušu lomas un nodrošināt drošu, vienotu datu apmaiņu starp institūcijām.

3. Digitalizācija

Samazināt administratīvo slogu, automatizēt datu apstrādi un nodrošināt monitoringu reāllaikā.

4. Metodiskais atbalsts

Izstrādāt vienotas vadlīnijas, nodrošināt regulāras mācības un stiprināt speciālistu kapacitāti.

5. Pieejamība

Pielāgot ARN rīkus dažādām mērķa grupām, vecumposmiem, valodām un pašvaldību iespējām.

6. Bērncentrēta izvērtēšana

Vērtēt bērna situāciju holistiski: riskus, vajadzības, ģimenes vidi un stiprās puses.

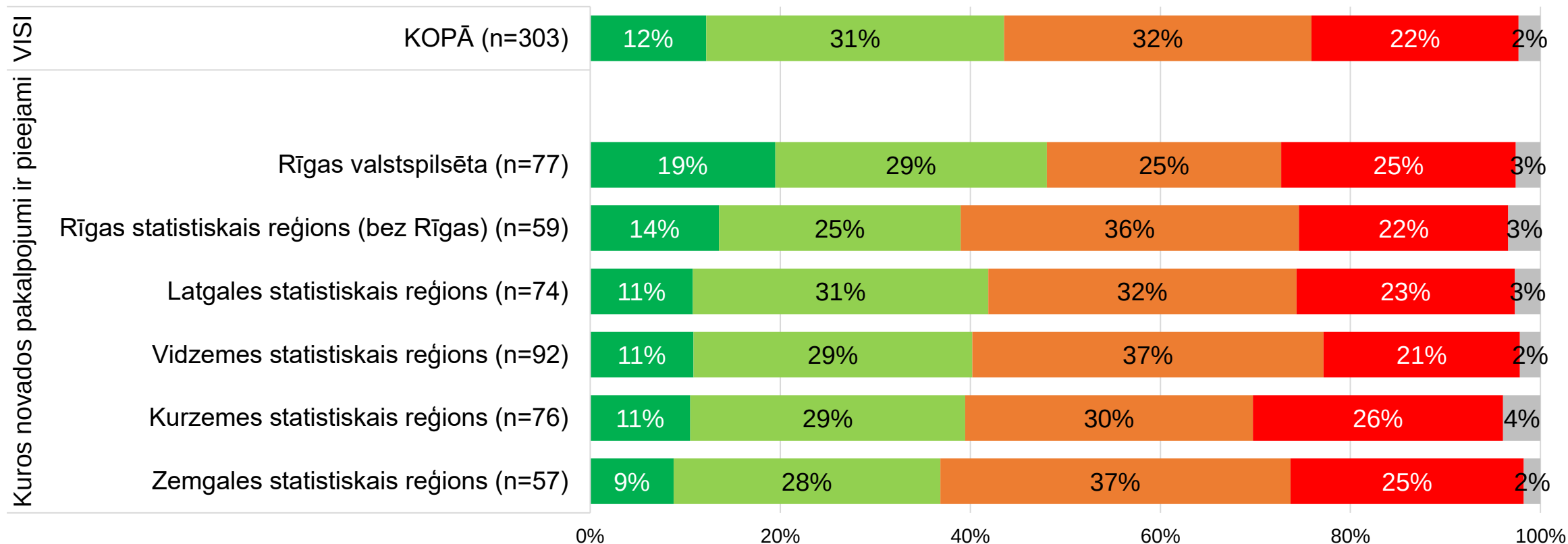
Pakalpojumu piedāvājums tiešajai mērķgrupai

- Latvijā ir pieejami dažādi sociālie, izglītības, veselības un nodarbinātības pakalpojumi.
- Tomēr bieži trūkst kompleksa un savstarpēji saskaņota atbalsta, kas būtu pielāgots konkrēta bērna vajadzībām.
- Daļa pakalpojumu ir vērsta uz agrīnu prevenci.
- Ir izveidoti arī specializēti pakalpojumi bērniem ar uzvedības, atkarību, mentālās veselības vai likumpārkāpumu riskiem, tostarp probācijas programmas un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi.
- Pakalpojumi bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām biežāk ir koncentrēti atsevišķās pašvaldībās. Tas rada atšķirīgas iespējas saņemt atbalstu atkarībā no pašvaldības resursiem, kapacitātes un prioritātēm.

Pakalpojumu atbilstības novērtējums tiešās mērķgrupas vajadzībām

Kā Jūs novērtētu, vai pakalpojumu piedāvājums Latvijā atbilst mērķgrupas vajadzībām?

- Piedāvājums atbilst vajadzībām
- Piedāvājums vairumā gadījumu neatbilst vajadzībām
- Grūti pateikt
- Piedāvājums vairumā gadījumu atbilst vajadzībām
- Piedāvājums neatbilst vajadzībām

Bāze: atbalsta sniedzēji

Pakalpojumu atbilstība tiešās mērķgrupas vajadzībām

- Nepietiek speciālistu un finansējuma, tāpēc veidojas rindas pie bērnu psihiatriem un uz rehabilitācijas pakalpojumiem. Atbalsts bieži kļūst epizodisks, nevis pietiekami intensīvs un nepārtraukts.
- Ārvalstu praksē bērnam vienlaikus pieejams komandas darbs, cieša saikne ar speciālistu un intensīvs atbalsts. Latvijā šāda pieeja nav pietiekami nodrošināta.
- Latvijā dominē individuāli pakalpojumi (piemēram, dažādu speciālistu, tai skaitā psihologa konsultācijas), kas gan ir nozīmīgi, taču nekompensē strukturētas ikdienas un pozitīvas sociālās pieredzes trūkumu
- Ārvalstu piemēros jauniešu centri, sports, radoši projekti un drošas neformālas aktivitātes ir būtisks prevences un motivācijas mehānisms. Latvijā šo iespēju kvalitāte un pieejamība ir ierobežota.
- Palīdzība var pārtrūkt pārejās starp izglītības posmiem, NEET riska situācijās, dzīvesvietas vai statusa maiņas gadījumos.
- Nepietiek tādu būtisku pakalpojumu elementu kā:
 - primārā un terciārā līmeņa prevences pasākumi;
 - vecāku izglītošanas un ģimenes prasmju stiprināšanas pakalpojumi;
 - elastīgi alternatīvās izglītības risinājumi bērniem, kuri neiekļaujas vispārējā skolā.
- Ir labas iniciatīvas, bet tās neveido pilnīgu un vienmērīgi pieejamu atbalsta sistēmu. Kopumā pakalpojumu piedāvājums vairāk līdzinās “puzlei” ar būtiskiem iztrūkstošiem posmiem.

Pakalpojumu efektivitāti mazinošie faktori

Kāpēc, Jūsaprāt, pakalpojumi mērķgrupai kopumā nav pilnībā efektīvi?

Bāze: atbalsta sniedzēji, kas atbildējuši, ka pakalpojumi nav efektīvi, vairumā gadījumu nav efektīvi vai vairumā gadījumu ir efektīvi (n=255). Viens respondents varēja izvēlēties līdz 5 atbildēm.

* - no respondentu piedāvātajām "citām" atbildēm apkopotās atbildes, kuru anketā nebija.

Pakalpojumu efektivitāte

Pakalpojumi reti nodrošina ātru un pilnīgu problēmu atrisinājumu. Biežāk progress ir daļējs un atkarīgs no bērna, ģimenes, vides un pakalpojumu sistēmas kopējās darbības.

Labākus rezultātus veicina cieņpilnas attiecības ar bērnu, uzticēšanās veidošana un ģimenes iesaiste kā partnerim, nevis tikai novērotājam.

Konkrētu pakalpojumu efektivitāti mazina:

- vecāku gaidas uz ātru rezultātu;
- nepiemēroti pakalpojumi;
- neatbilstošs pakalpojumu apjoms un intensitāte;
- vecāku nepietiekama sadarbība ar speciālistiem;
- bērna zema motivācija;
- neuzticēšanās speciālistiem;
- novēlota problēmu atklāšana;
- pakalpojumu pārtraukšana.

Ilgtermiņa efektivitāti mazina:

- pakalpojumu fragmentētība;
- starpinstitūciju sadarbības un pakalpojumu nepārtrauktības trūkumu;
- finansējuma un speciālistu trūkums;
- projektu pieeja;
- bērna atgriešanās problemātiskā ģimenes vai vienaudžu vidē;
- palīdzības pārtraukšana gadījumos, kad bērns sasniedz 18 gadu vecumu.

Motivāciju kavējošie faktori

Kāpēc, Jūsaprāt, mērķgrupa nav motivēta saņemt palīdzību?

Bāze: atbalsta sniedzēji, kas atbildējuši, ka mērķgrupa nav motivēta saņemt palīdzību, vairumā gadījumu nav motivēta vai vairumā gadījumu ir motivēta saņemt palīdzību (n=273). Viens respondents varēja izvēlēties līdz 5 atbildēm.

* - no respondentu piedāvātajām "citām" atbildēm apkopotās atbildes, kuru anketā nebija.

Motivācija saņemt palīdzību

- Bērni un vecāki ne vienmēr savlaicīgi meklē palīdzību. Ja problemātiska uzvedība ģimenē vai sociālajā vidē tiek uztverta kā norma, bērns un vecāki var neredzēt vajadzību pēc pārmaiņām.
- Palīdzības meklēšanu kavē:
 - bailes no nosodījuma;
 - bailes nonākt sociālā dienesta vai bāriņtiesas redzeslokā;
 - bažas par diagnozi vai citām sekām;
 - problēmas nopietnības noliegšana;
 - nevēlēšanās mainīt ģimenes ikdienu.
- Vecāki var pārtraukt bērna dalību pakalpojumā, ja neredz ātru rezultātu vai jūtas aizvainoti par norādēm uz audzināšanas kļūdām. Šāda pieredze var mazināt gatavību pieņemt arī citus pakalpojumus.
- Ja bērns atbalstu uztver kā kontroli vai sankciju, viņš var pretoties un nepiedalīties jēgpilni. Tas būtiski samazina pakalpojuma efektivitāti.
- Bērni biežāk atsakās no pakalpojumiem, kuros jūtas stigmatizēti, kontrolēti vai kuros neredz saistību ar savām interesēm un vajadzībām.
- Efektīvākai iesaistei bērni un ģimenes jāuztver kā partneri, nevis tikai kā pakalpojuma saņēmēji. Latvijā koprades un ģimenes partnerības pieeja vēl nav pietiekami nostiprināta.

Ārvalstu labā prakse Latvijas atbalsta sistēmas pilnveidei – primārās prevences līmenis

Ģimeņu atbalsta centru tīkla izveide

Izveidot valsts līmeņa ģimeņu atbalsta centru tīklu, kas nodrošina palīdzību vienuviet un ir pieejams visām ģimenēm.

Sistemātiska sociāli emocionālās izglītības un veselīga dzīvesveida mācīšana izglītības iestādēs

Ieviest vienotu, obligātu sociāli emocionālās izglītības programmu visās izglītības iestādēs, sākot no pirmsskolas līdz vidusskolai.

Jauniešu brīvā laika pavadīšanas un līdzdalības iespēju paplašināšana

Paplašināt jauniešu centru darbību, nodrošinot ilgāku darba laiku (īpaši vakaros), plašāku aktivitāšu klāstu un mērķtiecīgu darbu ar jauniešiem no sociāli mazaizsargātām vidēm.

Attālināto atbalsta resursu attīstīšana

Latvijā nepieciešama vienota jauniešiem saprotama digitālā platforma, kur vienuviet pieejama uzticama informācija par mentālo veselību, attiecībām, atkarībām un palīdzības iespējām, tostarp psihologiem, krīzes centriem un citiem atbalsta pakalpojumiem.

Ārvalstu labā prakse Latvijas atbalsta sistēmas pilnveidei – sekundārās prevences līmenis

Vecāku prasmju stiprināšana un ģimenes funkcionēšanas uzlabošana

Nepieciešams ieviest pierādījumos balstītas vecāku atbalsta programmas (piemēram, SFP Īrijā vai Triple P Anglijā) valsts un pašvaldību līmenī kā regulāru pakalpojumu, nevis atsevišķus projektus.

Tiešā darba ar bērniem attīstīšana

Attīstīt pastāvīgas atbalsta klases izglītības iestādēs bērniem ar uzvedības un emocionālām grūtībām, līdzīgi kā Nurture Groups Anglijā.

Jauniešu uzrunāšana viņu ierastajās riska vidēs

Nepieciešams paplašināt esošos pakalpojumus, īpaši ielu jaunatnes darbu, nodrošinot to visā valstī, ne tikai Rīgā, kā arī regulāru speciālistu klātbūtni jauniešu pulcēšanās vietās.

Atbalsta koordinācijas un starpinstitucionālas sadarbības pilnveidošana

Ieteicams ieviest vienota gadījuma vadītāja principu, nosakot katrai ģimenei ar kompleksām problēmām vienu atbildīgo speciālistu, kas koordinē visu nepieciešamo atbalstu.

Novirzīšanas pieeju attīstīšana jauniešu likumpārkāpumu gadījumos

Nepieciešams plašāk izmantot alternatīvas sodīšanai, piemēram, sociālo prasmju attīstīšanas programmas, konsultācijas un sabiedriskos darbus, mazinot formālu procedūru dominanci un veicinot jauniešu reintegrāciju sabiedrībā.

Ārvalstu labā prakse Latvijas atbalsta sistēmas pilnveidei – terciālais prevences līmenis

Specializētu atbalsta komandu, kas strādā ar augsta riska bērniem, izveide

Izveidot mobilas starpdisciplināras komandas (pēc Īrijas CCA parauga), kas krīzes situācijās strādā ar ģimeni uz vietas un nodrošina intensīvu, īstermiņa atbalstu.

Specializētas ārstēšanas un rehabilitācijas attīstīšana jauniešiem

Attīstīt specializētus atkarību ārstēšanas pakalpojumus jauniešiem, kas būtu pielāgoti viņu vecumam un vajadzībām, nevis integrēti pieaugušo atbalsta sistēmā.

Jaunatnes tieslietu sistēmas, kas vērsta uz reintegrāciju, attīstīšana

Pilnveidot esošo atbalsta sistēmu, attīstot pašvaldību sadarbības grupas par strukturētām starpdisciplinārām komandām, kas nodrošina nepārtrauktu darbu ar jauniešiem visos posmos – no riska izvērtējuma līdz uzraudzībai sabiedrībā, līdzīgi kā tas tiek īstenots Anglijas YOT pakalpojumā.

Alternatīvu izglītības veidu attīstīšana

Attīstīt alternatīvās izglītības programmas jauniešiem, kuri neiekļaujas vispārējā izglītības sistēmā, nodrošinot iespēju turpināt mācības pielāgotā vidē.

Latvijā pieejamās atbalsta sistēmas pilnveidošana: Rīcības virzieni

- **Pakalpojumu koordinētība**

Pāriet uz bērncentrētu, starpinstitucionāli koordinētu atbalsta modeli ar skaidrām lomām, kopīgu gadījumu vadību un vienu kontaktpunktu.

- **Pieejamība pašvaldībās**

Nodrošināt vienlīdzīgu specializēto pakalpojumu pieejamību visās pašvaldībās, stiprinot resursus, finansējumu un speciālistu kapacitāti.

- **Prevencija un agrīnā intervence**

Attīstīt agrīnās prevences pakalpojumus, īpašu uzmanību pievēršot atkarību profilaksei, sociāli emocionālo prasmju attīstīšanai un ģimenes atbalstam.

- **Ģimenes iesaiste**

Stiprināt vecāku zināšanas, prasmes un līdzdalību, veidojot bērnam un ģimenei saprotamu, uzticēšanās attiecībās balstītu atbalstu.

- **Izvērtēšana un dati**

Ieviest vienotu bērna un ģimenes situācijas novērtējuma protokolu, kopīgus datu vākšanas un interpretācijas principus.

- **Jauniešu iekļaušana un nodarbinātība**

Veicināt jauniešu iesaisti nodarbinātības pasākumos, stiprinot sadarbību ar pašvaldībām un darba devējiem.

No sadrumstalotas un projektos balstītas pieejas uz koordinētu, ilgtermiņā finansētu un bērna vajadzībās balstītu atbalsta sistēmu.

Paldies par uzmanību!